

EESTI POLITSEILEHT

Nr. 40

16. septembril 1922.

II. aastakäik

Ilmub üks kord nädalas — igal laupäeval.

Tellimise hind: aasta peale Mk. 800.—
 poole aasta peale 400.—
 weerand aasta peale 200.—

Üksik number maksab Mk. 18.—

Aratellimised — järgmise kuu esimesest päevast.

Toimetus ja kontor: Tallinn, Toompea lossis. Tel. 5-15.

Awatud kell 1/2 9 — 1/2 3. Toimetaja kõnetunnid k. 12—1.

Kirjutuste hind:

1/1 lehek. Mk. 3000.—	1/4 lehek. Mk. 800.—
1/2 " " 1500.—	1/8 " " 400.—
1/3 " " 1000.—	1/16 " " 200.—
1/32 lehek. Mk. 100.—	

Lehe eesküljel 75%, tekstis 100% kallim.

Adressi muutmine 10 mk.

Adress kirjade jaoks: Tallinn, Postkast nr. 338.

Jooksew arwe „Eesti Pangas“ nr. 1056.

Koosolekute seadus.

E. M—n.

(3õpp.)

Üldiselt maksuma pannes „teadaandmise forda“, on seaduse järele rahwuswaheliste kongresside ja konverentside kohta maksem rohkem kitsendatud fird, nimelt nõutakse tähendatud kongresside ja konverentside pidamiseks siseministri luba, waatamata selle peale, kas algatajateks Eesti kodanikud wõi wäljamaalased. Et ole tähtis ka konverentsi wõi kongressi koosseis. Näituseks ei munda see, et, wõib olla, mõnel farnasel kongressil meie kodanikkude ülekaal weel seda kongressi lihtsaks koosolekuks, mille kohta maksem teadaandmise fird.

Kindlaks määrates koosolekute kokkutsumise forda ei jäta meie koosolekute seadus tähelepanemata ka koosoleku pidamise forda. Nii peab wastawalt koosolekute seaduse § 12 igal koosolekul juhatus olema. Seaduse otsekoheise mõtte järele wõib juhatus, koos seissta ühest wõi rohkem isikuteest, kuid juhatus peab tingimata olema. Seda wõib näha sellest, et kui teadaandes juhatus ette ei ole nähtud ja koosoleku kokkutsumisaja koosolekule ette ei pane juhatus walida, et siis koosolekute

seaduse järele koosoleku juhatajaks koosoleku kokkutsumisaja on.

Juhatusetele on seaduses väga suur tähendus antud. Pannes tema peale terve rida kohustusi, on seadusandlus tahtnud sellega poliitsei wahelise segamist koosoleku käiguks minimumini wiia. Sellest wõib näha lahtiütlemist endisest „alamate“ eest hoolitsemise süsteemist ning üleminekut õigustlike riigikorra juure, kus endiste „alamate“ kui kodanikkude peale waadatakse, kes poliitilisi õigusi oskawad kasutada.

Nii pannakse koosoleku juhatusete peale esiteks walwe koosoleku korra järele ja selle üle, et koosolek wastaks teadaande. „Walwe koosoleku korra järele“ all tuleb mõista ühest küljest koosoleku juhatajast, nagu waeluste juhtimine jne., kuid teisest küljest walwet selle üle, et koosolekul forda ei rikutaks, — näituseks kära sumbumine, kateluste ning kõwade jookide tarwitamise eest ärahoidmine jne.

Koosolek ei wasta teadaandele, kui ta on korraldatud teises kohas wõi teisel ajal, kui teadaandes üles antud ehk kui teist ainet käsitatakse kui teadaandes tähenda-

tud. Silmaspidades, et koosoleku kokkufutjua kohustatud ei ole teadaandes mitte koosoleku programmi teatama, vaid ainult üldist ainet, näituseks, et koosoleku aineks poliitika, siis ei või ka koosolekut teadaandele mittemastavaks lugeda, kui koosolekul terwe rida küsimusi poliitika alal arutusele tuleb. Koosoleku aine muutmiseks tuleb näit. küll seda arvata, kui teadaandes ülesantud haridusliste küsimuste asemel poliitilised päemaforda mõetud.

Juhatusse kohuseks on tehtud ka koosolekult isikute eemaldamine, kel õigust ei ole koosolekul viibida.

Magu warem tähendatud, ei ole näituseks õigust koosolekul viibida sõjariistlus isikutel. Järjekult, kui juhatus ühel või teisel wiisil — kas koosolijate kaudu või poliitsei esitaja läbi — teada saab, et sarnane isik koosolekule ilmunud, peab juhatus seda jalamaid eemaldama. Üldiselt tuleb tähendada, et juhatusse korraldusel koosolekult ainult need isikud tulewad eemaldada, kellel seaduse järele õigust ei ole wõitkellel seadusega keelatud koosolekust osa wõtta. Sellepärast ei ole juhatusse kohustatud koosolekult lappi ja õpilasi kõrwaldama, waatamata laste wanemate või õpetajate nõudmise peale, kuni selle kohta wastawad seadused ei ole wälja antud. Tähendatud alaealised tulewad kõrwaldada nende wanemate või õpetajate poolt wiimaste oma abinõudega. Samuti ei tohi poliitsei juhatuselt wäljamaalaste koosolekust eemaldamist nõuda, kuni ei ole wäljaantud wastaw seadus wõi kompetentse kõrgema asutuse korraldus, millega wäljamaalastele koosolekuteft osawõtmine keelatud oleks. Samuti ei kuulu koosoleku juhatusse kohuste hulka ka riigi wõi sõjateenistuses seiswate isikute koosolekult eemaldamine, sest wiimastele seadusega igasugustest koosolekuteft osawõtmine lubatud, kuna aga nende teenistuse wäheford koosoleku juhatusse ei puutu. Kuigi tähendatud teenistuses seisew isik ühest wõi teisest koosolekust osawõtmise läbi, oma teenistuskohuste wastu ekstib, siis ei ole see koosoleku juhatusse ega ka poliitsei ast.

Peale selle pandakse koosoleku juhatusse peale kuritegemusele ässitawate ning kuriteoliste kõnede ja waieluste lõpetamine, samuti ka koosoleku enese lõpetamine, kui

tema (juhatusse) poolt tarwitusele mõetud abinõud tagajärjetuks jäänud.

Järjekult, kui mõni kõnelejateft kuritegemusele üles kutsub wõi, näituseks, kõlulusewastast kõnet peab, peab juhatus temalt sõna õiguse ära wõtma; kui kõneleja waatamata selle peale oma kõnet jätkab, ripub koosoleku juhatussest ära koosolekut lõpetada, kuigi, wõib olla, koosolek selle wastu oleks. Need on juhatusse õigused ja kohustused.

Paistab, et koosoleku juhatusse jarnased kohustused, siis poliitsei esitaja koosolekul wiibimine peaaegu ülearune. Siiski ei ole see nii. Esiteks ei ole mingit kindlustust, et juhatus oma kohustusi täidab, edasi — kui koosolekul ei oleks poliitsei esitajat, ei oleks kedagi, kes kindlaks teeks ettetulewaid seaduse rikkumist, kes juhatussele tarbeforral abiks oleks jne. Sellepärast on § 14 järel poliitsei ülematel, kellele koosoleku üle teadaanne tehtud, õigus koosolekule oma esitajat saata. Et kellegil (juhatusse wõi kooswiibijatel) kahtlust ei wõiks tõusta, kes tõelikult poliitsei esitajaks on, peab wiimane koosolekule ilmuma ameti wormis ja koosoleku juhatussele oma ilmumiseft teatama. Seadus kohustab juhatusse poliitsei esitajale oma läheduses kohta andma. See nõue on täiesti põhjendatud. See on otstarbekohane nii koosoleku kui ka järelwalwe huwide seisukohalt. Nii, näituseks, arwesse wõttes, et poliitsei esitajal õigust ei ole koosoleku käigusse end segada, wäljaarwatud juhtumised, milledest allpool jutt saab olema, wõib ka kooswiibijate poolt kordajaadetawaid seaduse rikkumiste peale koosoleku juhatusse tähelpanu juhtida ning nende korrauste kõrwaldamist nõuda jne. Koosolekul wiibiw poliitsei esitaja peab juhtumistel, kui ta midagi seaduswastast märkab, selle üle protokollil kokkuseadma, et nii seadusrikkujaid kui ka koosoleku juhatusse, kui see seaduses ettenähtud korraft kõrwale kaldunud, wastutusele wõtta. Kuud selle juures ei ole poliitsei esitajal õigust peale teatud erandte süüdlaste kindlastegemiseks, ülekuulamiseft jne. koosoleku käiku takistada, waid ta peab leidma selleks teised wõimalused. Mõisugused need teised wiisid on, see ripub ära igast isikust juhtumiseft kui ka poliitsei esitaja tahttundest ja wilumuseft.

Magu tähendatud, ei ole poliitsei esitajal õigust koosoleku käiku katkestada; weel wähem on tal õigust koosolekut omawoliikult lõpetada.

Kuid ta peab koosoleku lõpetama, kui seda palub koosoleku juhatus, tähendab, sel juhtumisel, kui vaatamata juhatusel poolt koosoleku lõpetatuse kuulutamise peale koosolekut jätkatakse. Samuti võib ta koosolekut lõpetada, kui koosolek otseselt avalikku julgeolekut ähvardava iseloomu omandab ehk kui koosolekul ette tulevad vägivaldsed kokkupõrkamised, kui ka neil juhtumistel, kui tänavatel ja avalikkudel platšidel peetakse koosolekuid waba liikumist takistavad. Kuigi poliitsei esitajal õigus teatud juhtumistel koosolekut lõpetada, peab ta seda õigust wäga ettevaatlikult tarwitama, et mitte wälja kutsuda süüdistusi wõimupäirist üleastumises nina omawolilises kodanikkude wabaduste rikkumises. Poliitseile tähendatud õigust andes on seadusandlus silmas pidanud erakorralisi juhtumisi. Näituseks rääkides: „kui koosolek omandab otseselt avalikku julgeolekut ähvardava iseloomu“, on silmas peetud terwet koosolekut, kõiki kooswiibijaid, nende meeleolu, olukorda, koosolekul tekkunud õhufonda, kuid mitte üksnes üffikuid kõneõid, wafelehüüdeid, jne., samuti rääkides „wägivaldsetest kokkupõrkamistest“ ei ole seadus siin silmas pidanud mitte näit. mõnele kooswiibijale antud kõrwahoopi, waid igatahes midagi rohkeemat, mis tõesti avalikku julgeolekut ähwardab, jne. Kuid ette toodud juhtumistega ei piiru weel kõik juhtumised, millal poliitsei koosolekut võib lõpetada. Need on ainult need juhtumised, millede kohta poliitseile nimetatud õigus koosolekute seadusega antud. Kuid ta võib koosolekuid lõpetada ja isegi neid mitte lubada ka teistel põhjustel. Nii, näituseks, võib poliitsei, et mitte haigust lasta edasi kanda, koosolekuid lõpetada wõi ära keelata ruumides, kus hilja aegu näit. koleera tõbine wihbinud ja misjugaused ruumid weel desinfitseeritud ei ole. Poliitsei võib publikumi ehitusolewast hoonest eemal hoida, niiwõrd kui see üleüldse elamiseks wõi kasutamiseks ei ole määratud. Samuti võib ta rahwast kokkulageda wõimatest ruumidest eemale hoida. Kuid kõigil neil juhtumistel peab otseselt hädas oht olema, mis kooswiibijaid ähwardab. „Hädaohu“ tekkimise wõimalusest ei ole weel küllalt, asjaoludel peab neil juhtumistel jarnane ilme olema, et takistawad nähtused end tõesti teisel niisil kõrwalda da et laste, kui ainult koosoleku lõpetamise wõi ärakeelu läbi. Peale selle on poliitsetil muudugi õigus lõpetada wõi ära kee-

lata neid koosolekuid, mis peetakse koosolekute seadusega keelatud kohtis, samuti rahwuswahelisi kongresse ja konwerentse, kui nende kokkufutsumiseks siseministri poolt antaw luba puudub.

Lõpetades seaduspäraselt kokkufutsumist koosolekut, peab poliitsei esitaja selle üle kirjaliku protokollu kokku seadma, ära tähendades koosoleku lõpetamise põhjuseid.

Silmaspidades tähendatud protokollu tähtsust, peab ta wõimalikult üffikasjalikult kokku seadma, äratähendades kõiki üffikuid asjaolusid, sest tema põhjal ühest küljest ühte wõi teist isikut wastutusele võib wõtta, kuna ta teiseks, poliitsei esitaja peale kaebuse tõstmise korral wiimase wastu sihitud aktiks on. Seaduse mõtte järele ei ole weel küllalt, kui aktis ära tähendatakse, et koosolek, näituseks, ette tulnud wägivaldsete kokkupõrkamiste tagajärjel lõpetatud, waid seadus nõuab konkreetsete asjaolude kirjeldamist ja mitte üffiseaduse wastawa paragrahwi ära tähendamist. Lõpetatud koosoleku juhatusel wõi kokkufutsumise soowi peale peab poliitseiametnik nendele tähendatud protokollist ära kirja andma.

Wõimalikult järgneb sellele, kui koosolek lõpetatuse tunnustatud, nõue, et koosolekjad otseselt laialt läheks; sest muudu ei oleks siht kätte saadud, mida püütud saawatada koosoleku lõpetamisega. Wõimalik on ka see, et selle mittetäitmise wälja kutsutud poliitseilised abinõud, mis teatud juhtumistel isegi sõjawäelise jõu wäljakutsumiseni wõiwad minna.

Coosolekute seaduse lõpus, nimelt § 18, on ettenähtud need koosolekud mis wabastatud §§ 6—17 ettetoodud wormilistest tingimustest, nagu nõudest koosolekute kokkufutsumise õiguse wõime kohta, teadaandmise juudusest, kui ka nõuetest koosoleku juhutamise, juhatusel walimise, tema õiguste, poliitsei esitaja koosolekulwiibimise ja tema õiguste jne. kohta. Nende koosolekute hulka kuuluvad kõige pealt walituswõimude poolt kokkufutsumitawad koosolekud. „Walituswõimude“ all tuleb mõista ka kohalikka omawalitsumisi, sest põhiseaduse § 75 järele teostab riigiwõim koha peal walitsemist omawalitsumiste kaudu.

Geelpoolitähendatud koosolekute hulka on arwatud ka usulised ja palwekoosolekud selleks usulise poolt määratud kohtadel.

Sarnaste koosolekute all tuleb mõista igajugused ühe wõi teise usulise ühingu poolt ettenähtud kooswiibimisi, sinna hulka arwates pulmad, warrud jne. Siiski, sil-

maapidades, et meil kiriku riitgilt lahutamise seadus veel välja antud et ole, tuleb oletada, et eelnimetatud digus ainult praegustel seaduslistel usulistel ühingu- tel. Kõne all olevaid koosolekuid võib pidada „usulistide poolt määratud kohtadel“, nagu kirikutes, palvemajades, surnuaedil jne., teiste sõnadega kohtadel, millede kohta üldiselt teada, et nad ühe või teise usulise ühingu poolt nimetatud otstarbekas määratud.

Ülalnimetatud wormilisi tingimisi ei ole tarvis tähta ka ametnikkude või töölise professionaalkoosolekute kohta, millest ainult ühe asutuse ametnikud või töölised osa võtavad. Tähendab, kui nimetatud koosolekutele keegi väljaspool seisew isik lastud, siis muutuvad nad harilikudeks koosolekuteks ning nende kohta tulewad tähta kõik seaduses ettenähtud tingimused.

Weel on wormiliste tingimuste täitmiseft wabastatud seaduslikus korras registreeritud või asutatud ühingute ja liitude koosolekud, millest osa võtavad ainult ühingu või liidu liikmed. Etia kuuluvad igasugused ühingute või liitude põhikirjades ettenähtud nende liikmete koosolekud, millede hulka ka kongressid tulewad arwata. Võpüks võimad seda eesõigust kasutada ka koosolekud, mis finniſes ruumis peetakse ja millest osawõtmine sellekohasest kokkukutsuja isiklisest kutseft olneb. Nende koosolekute kohta on iseloomustaw see, et nad finniſes ruumis saawad korraldatud ning neist ainult need isikud osa võtavad, kes sellekohase isiklise kutse saanud. Selle juures ei ole tähtis, mis näol kutse tehtud, kas kirjalikult või suusõnaliselt. Tähtis on ainult see, et kutse isikline. Kuigi mõni ühing sarnase kutse saab, siis on see ikkagi isikline kutse, kuid arusaadam, et ühing, kui juriidiline isik, koosolekust ainult oma esitaja kaudu osa võib võtta. Nende n. n. „finniſte koosolekute“ hulka tulewad arwata ka kodus korraldatavad palwekoosolekud, warrud, pulmad jne.

Kõik need wormiliste tingimuste täitmiseft wabastatud koosolekud käiwad kõikide koosolekute kohta maksimate §§ 1—5 määruste alla, s. t. nende kohta on maksim määrus koosoleku pidamise koha ja aja suhtes ning sõjariistus isikute koosolekul wiibimise kohta.

Tõuseb küsimus, kas tähendab see, et need koosolekud wabastatud wormiliste tingimuste täitmiseft, et need koosolekud

täielikult politsei walwe alt välja jäetud, et nad need „pühaduste pühad“, kuhu politsei milgil tingimusel juure et pease. Selle peale tuleb eitawalt wastata: politsei võib tähendatud koosolekutele peasu nõuda ning wastupaneku juhtumistel wõimu tarwitada kõigil neil juhtumistel, millal see näit. kriminaal kohtupidamise seaduse järele lubatud jne. Teiste sõnadega — kuigi need koosolekud k. ja aduse põhjal wabastatud politsei järele walwe alt, ei ole nad sellega weel wabastatud politsei walwe alt üldiselt. Kõikidel juhtumistel, kui tarwis eendada või korwaldada kuritegu, kui hädaohus kodanikkude — nii kooswiibijate kui ka teiste — elu või terwis, on politseil mitte ükſi digus, waid on kohustatud tarwitusele wõtma kõiki temast ärarippuwaid abinõusid.

Sellega võiks lõpetada märkusi koosolekute seaduse kohta, sest muud tekitawid küsimusi lahendab elu ise. Kuid pildi täituse ja suurema selguse mõttes käesolewas küsimuses võiks wähe peatuda kttenduste juures, mis makswad põhiseadusega ning koosolekute seadusega kindlustatud koosolekute wabaduse kohta sõjaseisukorda kuulutatud maa-aladel.

Sõjaseisukorda kuulutatud maa-alade kohta käiwate määruste (Üld. Rubermanngu asut. sead. § 23 juure lisa § 19 p. 11) järele on kindral-kuberneril (meil sifeminister) digus ära keelata igasuguseid rahwa-, seltskondlisi ning era koosolekuid. Sellest järgneb, et teatud maa-ala sõjaseisukorda kuulutamiseega seal weel koosolekute seaduse maksimus ei katkestu. Wiimane on maksim ka seal, ainult tema tegemus võib seisma pandud või piiratud saada kindral-kubeneri (sifeministri) sellekohaste määrustega. Nii võib wiimane sellekohase määrusega kõige erakorralise seisukorra kestwuse aja peale igasugused rahwa ja seltskondlised ning era koosolekud ära keelata ehk jällegi keeluotsusi teha iga ükſiku konkreet juhtumise kohta, teiste sõnadega, kunni sellekohast määrust ei ole välja antud, millega koosolekud oleks ära keelatud, peab wiimaste korraldamisel käima koosolekute seaduses ettenähtud korra järele, kuid kindral-kuberneril (sifeministril) on digus iga sarnast koosolekut ära keelata või juba alganud lõpetada.

Teisest küljest aga, arwesse wõttes, et sifeministril, kui kindral-kuberneril, Üld. Rub. asut. sead. § 23 lisa § 19 p. 1 all digus on

funduslike määrusi välja anda jeltsfond-
like korra ja riigi julgeoleku suhtes, tuleb
järelbada, et siseministril on ka õigus koos-

olekute pidamist kätse pandavalt normeerida,
nagu see siseministri määrusega nr. 1822
(„R. L.“ nr. 27 — 21 a.) korraldud.

Politsei ülesanded õiguslikes riigis.

Saksamaa politseiametnikkude üleriiklise ühingu peasekretär Dr. Francke.

Kui absoluutsetes monarhias ametnikkude
tööjõudu riigi majanduslike elu edendamiseks
tõsiselt hinnati, siis ei tohi asjaolu
tähelepanemata jätta, et tööstuslikele edene-
misele ja majanduslikele tõusule, maata-
mata mitmesuguste wapustuste ja katast-
rofide peale, ametkond kaunis tuntavalt
on kaasa aidanud. Võib liialduseta öelda,
et wana riigikorra kestwusel umbes 400
aasta jooksul kuni meie päewini, mil üle-
ilmaline lagunemine 1918 aastal algas,
ametkonnad peaaesjalikult majanduslike,
sotsiaalse ja riiklike elu peale mõjusid,
riigi arenemist, õiguslike korra ja kohtute
korraldamist mitmeti ette walmista-
siti ja rahwa hea käekäigu eest hoolitsejiks,
selle mõimaldajiks ja läbi wiisiks.

Ka uue demokraatlike wabariigi loomisel,
mida wäline kindlusetus ja sisemised wa-
pustused saatsid, sai õiguslik riigikord
maksimuse suurel määral ametnikkude usal-
datavuse ja kohusetruuduse tõttu, kus juu-
res politsei, kui rahwawõimu täidesaa-
tew organ peategurina esines.

Üleüldse seal, kus riigikord wapustuste
ja rahutuste tõttu kannatada saanud, kus
awalik rahu ja kindlus pika sõja tagajärjel
ja ülejõukäitwa kannatuste all teatavate
rahwafihide poolt hädaohtlikuks muutub,
on wanast ajast wäljakujunenud ja aja-
nõuete sunnil loodud uus täidesaatew
rahwawõim see, mis kui õiguslike riigi
mõiste kandja oma jõuga rahwa-, õiguse-
ja riigihwi kindlustas. Igauks on wist
sellega päri, et see ennaftalgaw töö, korra
ning seaduste jalule seadmine ja ühes
sellega terve rahwa ja riigi elu kindlusta-
mine, rahwuse tunnet ärataw ja tõstew
on. Ta on iseäranis wäärtuslik, kui ab-
soluutse monarhia juure tagasi minnes
näeme, et seal politsei poliitika all
kannatas. Kui just mitte täiesti riigi- ja
majanduspoliitika seisukohalt, siis oli ta
wasturääkimata ärarippum igasugustest
würstidest ja walitsewate eesõigustatud
klassidest. Dotamata aga wõttis rahwa
esitus, lihtsa õiguslike mõiste omale hiiid-
sõnaks: „Riigi võim on terve rahwa pä-
ralt.“ Seda tõelolu wõttis ka täidesaatew
wõim politsei näol täielikult omaks.

Seaduste hallit, millest politsei ainult
oma ülesandeks võib ammutada, on ainult
ja üksi rahwas kui terwik. See põhja pa-
new seaduse lause näitab, mispärast meie
praeguse aja rahwariiki, kui seaduslik riiki
peame vaatlema, sest mida rõhem sea-
duste kindlustust, mida enam korda, mida
enam igaihel seaduste wastu kohuse-
tunnit ja mida enam suuremad rahwafihid
korraldustele ja määrustele painutawad,
seda enam saawad politsei ülesanded pii-
ratud ja sellega terve rahwas kõrgemale
tõlklisele ja kultuurlikele arenemisele juhi-
tud. Wastupidi imperialistlikele riigile,
on uues rahwariigis põhiseadusega politi-
sei ülesanded kindlaks määratud. Wana
Saksamaa korralduste järele ei olnud
ametnikud üksi riigile truud, waid nad
olid sunnitud ka oma härradele truudust
wanduma, kellede kätte kohtadel täide-
saatew võim igal alal täiesti antud oli.
Kui teistes riikides oli täidesaatew võim
parlamendi käes (Inglismaal) ja seaduste
wäljaandmise ainuõigus temale allus, sei-
tis Saksamaal, peaaesjalikult Preismaal
riigiwõimu teostamine rahwaga wastolus.
Loomulikult jattusid selle läbi ametkonnad
rahwaga wastollu. See wastolu tuli esile
politsei juures enam, kui mõne teise amet-
konna juures. Peab tähendama, et see
militarismuse waim, mis siis politseia-
tustes walitses, tegi mõimatuks politseile
rahwaga käsitäes töötamise. Uus korral-
dus, mis 11. augustil 1919 a. makses, on
õiguslike riigi wahekorra Saksamaal täies-
ti ümbermoodustanud, mis ühtlasi ka amet-
konna tegewust põhjalikult muutis ja au-
tokraatse süsteemi asemel parlamentaarne
süsteem maksimusele peasis. Õigusline
riik on rahwariik. Õigusline riigi idee on
sarnane kõrgema rahwaihiskonna ideele.
Rahwa elu mitmekesised nähtused pane-
wad aluse mitmesugustele seadustele ja
rahwa mitmekesine elu seisukord tingib
seaduse walmekorra.

Politsei ülesanded õiguslikes riigis pea-
wad sellepärast ühtlase põhiseaduse
seisukohalt hinnatud olema. Meie pea-
me õiguslikes riigis oma tege-
wuse juures arusaamisele jõudma iga

üffitu jotsiaalje fihi mõju üle ja sellest väljamannes peame kõikide rahwuskonna jotsiaalsete fihtide seas laialdase aluse panema usalduse suhtes.

Politseiliste ülesannete hindamine õiguslikes riigis peab ühtlase põhiseaduse alusel sündima.

Oma tegutsemisest peame meie üffikute jotsiaalsete fihtide wahelkordi ja fihte põhjalikult tundma ja nende täielist usaldust wõita püüdma. Politsei peab oma ülesannete täitmisel äratundmist rahwas äratama, et tema tegewus ainult neis piirides püübib, kui palju seda wastastikune tähepanelik olek ühelt kodanikult teise wastu nõuab. Politsei tundub wabadust armastawa kodaniku mõttes nagu weidi piinliku olemusena. See tekib sellest, et politsei seaduste täitmisest pealt näha liig terawal kujul

ja teatawa autoriteediga nõuab. See autoriteetlik politsei tegewus õiguslikes riigis nõuab iseäranis kõrget tegutunnet, sest mitte üffinda kaskija, waid nõuandja ja rahwa kaitseja peab politsei õiguslikes riigis olema. Kui politsei tegewus õiguslikes riigis oma mitmekesidusega kogu rahwa huwide seisukohalt areneb, peab see eriti iga üffitu ametniku juures rahwaga kokku puutudes awalduma. Politseinik on tse rahwa seas, ta kuulub rahwa hulka ilma et seal juures tema erilised tegewuse ülesanded wastolusse jatuksid. Nende põhimõtete järgi politsei tegewust õiguslikes riigis hinnates, ei saa politsei kui tarwilise pake peale enam waadata, waid ta on riigi autoriteedi kaitseja, kes korra juuri põhimõteteid kindlustab ja õiglus- ja wastutus- tunnet rahwa seas äratav ühes riigi autoriteedi tunnistamisega.

Joomise pahede wastu wõitlemisest.

Nagu kuritegude statistika tõendab, sündib suur osa kuritegudest joomise tõttu. Peale selle, nagu teada muudab alatine joomastamine inimest jeltstonnale koormawaks olemuseks, tema produktiivse tööjõu ning intellektuaal wäärtuste kahenemisega ja paljude teiste haigustega nagu südame, neerude, erkude, koppsuhaigused, tiisikus jne.

Et sarnane, jeltstonnas laialtjalt maad wõtnud wäärnähtus awalikku korda ja awalikku kõlblust puututab, siis oleks ehk joomitaw mõni sõna selle kohta ütelda, kuidas joomise pahede wastu wõideldakse teistes kultuuris maades, kus kangeid jookke laialtjalt tarwitada lubatud ja selle kohta, misjaguseid tagajärgi selles wõitluses saawutud.

Wõtame näituseks Prantsusmaa, kus wägijooigid täielitumas mitmekesiduses nii kätte saadawalt tarwitusel. Seal on seadusandlisse määrustega tegelikult läbi wiidud järgmised nõuded, mis ka teistel maadel enam wähem makswad ja mida korralwalwe organid walwama peawad:

1) Joomine, joomnuks joomine ei tohi olla mingil wiisil, ei kuskil kohal uhkuse asjaks.

2) Joomnuks awalikule kohale ilmumine on kõlbmatu, mida korralwalwe jallida ei tohi. Sellest kõlbluse nõudest üle astumine on süütegu, mida kohtulikult karistatakse. Karistus suureneb selle süütegu korrumisel järgi järgult.

Prantsuse seaduse määrus läheb isegi

ni kaugele, et isik, kes kaks korda politsei parandustribunaali nähtawa purjus oleku pärast süüdlaseks mõistetud, kaotab kolmanda korra mõistmisel 2 aastaks õigused: 1) häält anda ja walida; 2) walitud saada; 3) saada määratud kohuametiisse ehk muude awalikkude kohuste wõi ameti teenistustesse; 4) sõjariistu kanda; nõnda sama kaotab wanema ehk hooldaja õigused alaealiste laste wõi hoolealuste üle.

3) Walju järewalwe alaealiste kohta, et neid ei awatleta joomisele.

4) Walju järewalwe karistusega, et mitte kasutada teenistusest lahkunud ehk lahtilastud naisterahwaste ainelist kttfikust joogikohtesse teenistusse awatlemisega.

5) Joomnuks inimestele, alaealistele ja hoospidalites ning warjupaites asuwatele inimestele on walju karistusega keelatud üldse kangeid jookke wälja anda joogikohtest.

6) Keelatud igajugune detaalne kangejookide wäljamüük, kuna wõla arwe maksimine kohustaw ei ole.

7) Keelatud müüa kangeid jookke ka wäljamüümiseks alaealistele alla 18 a. wanaduses.

8) Keelatud teenistuses pidada naisterahwaid alla 18 a. wanaduses neis asutustes, kus kangeid jookidega kaubeldakse koha peal tarwitamiseks.

9) Walju karistusega keelatud kohwimajade, restoraanide, kohwi-kontsertide ja teiste joogikohtade pidajatele naisterahwaid oma ajutuse ruumes tegutseda lubada

prostituutsiooni või muude heatorra ja kõlbluse vastaste kalduvustega.

10) Kõiki isikuid, keda leitakse joobnud olekus tänavatel, teedel, kohwimajades ja teistes avalikes kohtes, koristatse ära politsei poolt ja isikute kulul lähemasse politsei jaoskonda kainenemiseks ja vastutusele võtmiseks.

Nimetud põhinõuded, nagu lugeja näeb, käivad suurelt osalt ka üldiste korralduste seaduslike reeglite piirkonda mis sellepärast ka meil politsei organide energilisemal tegemisel ellu viidavad oleks.

Wäljamaal oli neil määratu suurend kõlblised järeldused tegelikus elus: Avalik joomine on täiesti kadunud. Purjutamine on häbistavaks ja seltskonna poolt põlastavaks asjaks muutunud. Katelused ja kifflemised täiesti kadunud; sellele järgnevat inimese töö wiljakus, laialiste sihtide ainelise jõukuse tasapinna kõrgus ühenduses nende pahede wähenemisega, mis kõlbluse langemisest wälja kaswawad, nagu ulatus wargus ja muud süüteod. Näituseks Pariisi lähedal Boulogne linnas asub üle 50.000 elaniku ja seal on politsei kom-

missariaat kogu linna jaoks umbes sama koosseisuga, kui meil üks Tallinna või Tartu linna jaoskond. Ja sellelgi on võrdlemisi meie politsei jaoskondtega, wähem tööd. Kõik see on rahwa joogi kõlbluse nähtaw tagajärg.

Soowitaw oleks, et wälispolitsei organid awaliku kõlbluse ja heatorra hoolikam järelewalwes kaasa aitaksid ka meie rahwa kainenemise sihis, et kaoks kord ka jiiin kodumaal joobnute üliwastifud määratsemised rahu ja korra rikkumised, kui endise Wene aja aastalised jäänused. See muudaks ühtlasi joogikohte awalikke pidusid, tänavaid, rahwa kogumise paiku enam euroopalisemaks edendades, kodanikkudes waimlist terwenemist ja enese üle walitsemist, mis ühtlasi üldise waimlise ja waralise jõukuse loomiseks kõigiti kaasa aitab.

Nagu kuulda, töötatse praegusel ajal walituse ringkondes „Heatorra seaduse“ eel nõu kallal. Kohiksimine siis ka loota, et joomise ja joogikohtade keelumäärused ajakohaselt ja teiste kultuura maade eeskujul wälja arenedes selles ülitähtsas seaduse eel nõus kohta leiaks.

J. K.

Kohtuliku arstiteadusest.

Mitte alati ei ela inimesed rahu ja armastuses. Oma eesmärgile jõudmiseks ehk millegi asja täitejaamiseks ei walitse paljud kohaseid abinõusid ja paha-tihti tarwitawad oma kawaistuste läbiwimisel wägiwalda ning isegi inimeste surmamist, kes neile tee peal takistuseks ees juhtub olema. Teistel juhtumistel saawad paljud jällegi wigastusi ehk koguni surma etteawaatamise, häkilise meele ehk kogemata õnnetuse läbi teiste poolt. Sarnaste kuritegude ja õnnetuste selgitamisel ning nende põhjuste päewawalgele toomisel tuleb politsei ja kohtuwõimudel kokkupuutuda mitmesuguste raskustega, mille lahendamiseks sagedasti ka arste ja eksperite abiks kutsutakse. Seft harwa tuleb ette, kus kuriteo kordaja isik wabatahtlikult politsei või kohtuwõimude ette ilmub ja oma süüteo üles annab; ehk kuigi niisugune ülestunnistamine ette tulebki, siis on wastawad võimud ifkagi kohustud põhjalikult selgitama, kas see tõele wastab, kas siin teiste süüde oma peale ei wõeta, kas siin weel teisi süütegusid ei peitu jne. Samuti juhtub harwa, kus kuritegija otse kuriteo pealt tabatakse. Harilikult jalgab kuritegija oma süütegu, on omas kõnes äärmiselt ettewaatlik, katsub süüdistusest ja koguni igasugustest kahtlustustest ennast lahti peasta, üldist asjakäiku ettewaatlikult segafets teha ehk jeda teiste peale

ajada. Ka ei ole igakord kindlamaid süüdistuse andmeid käepärast, mille tõttu juurdust toimetajal ametnikul kaebaluse süüteo kui ka üldse kuriteo kohta igasugused täiendawad andmed ja asitõendused tulewad koguda, mis asjakäigu kohta selgemat pilti wõimaldaksid.

Sarnastel juhtumistel, kuriteo-objekti juures arwamiste kindlakstegeamiseks ja kogutud asitõendustes ja tumedas asjaoludes töe otsimiseks kutsutakse sagedasti arsti, kes oma teadustega mõnikord asjakäiku, surma ehk wigastuste põhjuseid wõib walgustada, näituseks: majast, kraawist, kaewust või mujalt on leitud surmureha, kuid teegi ei tea, mis oli surma põhjuseks — kas suri ta hätkifelt, loomuliku surma, südamehaiguse, mingisuguse muu wana haiguse, ületigse alkoholi tarwitamise tõttu või wingu surma, kuffus elujalt kaewu ja uppus seal ära või sai ära tapetud ja kuriteo jälgede katteks kaewu wifatud? Siin kutsutakse kiire korras arsti kohale, kes alguses asjaoluga, milles surmureha sai leitud, tutwunedes surmureha peal tähepanelikult kõik wälised haamad, plekid ja kriimustused järele waatab ning siemise elustiku järelewaatamist kahtlõitkamise teel toimetab ning tarwilisel korral mao ja soolikate seest toidujäänuseid wälja wõtab põhjalikumats järeleuurimiseks. Niisuguste jä-

relvaatuuste ja uurimiste tagajärjel võib arst sage-
dasti kindlasti tõendada, kas on siin tegemist kuri-
teoga või loomuliku surmaga, järjekult — kas on
lahilustused siin teatud istute peale põhjendatud.
Eht jällegi: leiab arst surmukeha mao või soolitate
sõemises kihvi eht on surnu maks suurenenud,
kollane ja sõmerline (teraline), nagu see mõnoriga
(Phosphorus) kühvitamisel ette tuleb, siis on selge,
et siin tegemist vägiwaldse surmaga. Juhtumistel,
kus arst surmukeha lahilõtkamisel leiab ülemaära-
list verekogumist peajubes, kopsudes eht kaela
ümber, nõõri märke või sõrmedega surumise plekke
suu, nina, kaela ümber, mõni kõrd kõmpsluu mur-
dumist; siis on need kõik enamvähem kindlad poo-
mise või kähistamise tundemärgid. Kui aga arst
weest wäljamõetud surmukeha maos, kopsudes ega
kurgus ei leia wetti, siis on kindel, et see wette
wõistamise korral enam ei hinganud ja uppuda ei
wõinud, waid ta juba surnuna oli wette wistatud.
Sarnaste surmukehade juures tuleb harilikult awal-
kuts küljekontide kattimurdumised, pealuu siselõõ-
mised, kähistamise tundemärgid jne. Kui aga arst
peale surmukeha põhjalikku järelewaatamist ei leia
selle juures mingisuguseid wägiwaldse surmamise
tundemärke, waid tuleb awalikuts, et kadunu kan-
natas südamehaigust, südame lihaste kõdunemist või
raswanemist eht on peajubes weroone kattene-
mise läbi were wool ajubesse sündinud, wõi üle-
määralist verekogumist leidub, surmukeha juures
tundub piirituse lõhna, mao põletik ja maos wiina
jäänuseid ning teada, et kadunud kõwasiti alkoholi
tarwitas, siis võib kindlasti otsustada, et surma
põhjus on ülestigne alkoholi tarwitamine. Wiimane
näitus kuulub, kui surma põhjus, haiguse eht õn-
netu juhtumise liiki ning seda ei saa kuriteoks lu-
geda, mis teiste poolt lorda saadetud. Sarnase üle-
waatuse otsusega wäärab arst igajugused lahklusu-
sed nende istute pealt, kes kadunuga, kas wiha-
waenus elastwad, kohut käisid, waranduse pärimist
ootasid jne. Ilma arsti otsusega wõiks nii mõnigi
sarnastel juhtumistel kas mingisuguse lahklususe
wõi uudishimu läbi kadunu surma puhul kohtu alla
langeda ja ilma süüta kannatada.

Weel näitus: wäraline naiterahwas junnitab
lapse. Ema seisukord on raske nii ain-üht kui hin-
geliselt, sest wäiteise lapsega ei ole wõimalik töö-
tada ega tödd leida, mehele mineku lootus kaob; wa-
nemate, sugulaste ja tuttawate poolt võib ainult
põlgtust oodata. Teised tema kombel efsjad, eht
weel enam, kes oma pattusi paremini katta oska-
wad; naerawad ja parastawad teda ning lõppude
lõpuks otsustab ta tema oma efsitust katta... Hil-
jem leitakse lapsukeste surmukeha mustuseaugust ja

ema satub süüpingile. Ta ei tunnista emast lapse-
tapmises süüdi, waid tõendab, et sünnitanud salaja
selbris õõl, kus kedagi abiks ega juures pole olnud,
ning laps sündnub surnuna — ei ole häälitfenud.
Et häbist ja teiste põlgtuse alt peajeda, wistatud
ta lapsukeste surmukeha mustuseauku, sest seda teise
kohas matta, pole jõudu ega aega olnud. Kuid teie
kühimine: kas meie ees on lapsetapja wõi mitte? Kes
ütleb meie tött? Pime õõ, kelder... sündmuse
toimimine ja lõpp mustuseaugus. Ühtegi tunnis-
tajat ega pealtnägijat ei ole. Kuid siiski tött võib
meie ütelda arst, kes lapsukeste surmukeha lahti lõp-
tab ja selle kopsud järelewaatab. Kui ema tött rää-
tis, s. o. kui lapsuke sündis surnuna, ei tetnud hääli
— ei hinganud, siis ei ole kopsudes jagugi õhtu,
paistawad wäikestena, koksujurutuna ja sellepärast
wõrdlemisi raske nii, et kui need termena eht tütt
neist wette panna, siis wajub see koha wee põhja
ning sellega on kindel, et lapsuke ei hinganud, s. o.
elu sees ei olnud ja sündis surnuna. Kui aga ema
walet rääkis ja lapsuke elusana sündis, siis pidi ta
hingama ning mõnest korrast hingamisest jaawad
juba kopsud õhuga täidetud. Sarnased kopsud on
juba märksa suuremad, kergemad, õhust ülespuhu-
tud ja wees ei lähe põhja, waid jääwad peale, ning
nende lõhkilõtkamisel tuleb wajutamisega seest wahust
wedelikku, mida sünnitawad õhu-mullikesed. Kõige
nende andmete põhjal võib arst kindlasti ütelda, kas
sündis lapsukene surnuna wõi elusana.

Witte üfsi surma põhjuse konstateerimisel ei ole
tähtis arsti õfjus, waid jagedasiti aitab see ta sel-
gitada, kelle poolt, kuidas ja misjugaes seisukorras
on kuritegu toimunud, näituseks: metsawahelisel
teel on wankri peal püsikuuliga surmatud posti-
ametnik, misjugaes kuritõõs wõidakse lahklusada
postipoisfi-kutsari. Kuid tõuseb küsimus, kas wõis
kutsar püksis olles ametnikku nii lasta, nagu seda
kuuli haaw paista lasseb? Kui surmukeha järelewa-
tusel arst leiab, et sellel on tats kuulihaawa, üfs
rinna peal püsikrohu suitsust põletud serwadega ja
haawa sisse kistud riide helbetega ning teine —
ilma sarnaste tundemärgideta ristluus, siis võib
järelelõtkada, et kuul on rinna pealt sisse läinud ja
ristluust wälja tulnud, järjekult — kuul on lastud
eestpoolt, ligidalt ja ülevalt allapoole, s. o. wõis
püksi kutsari poolt lastud saada. Kui aga selgub, et
surmukehas on ainult üks kuuliauk allpool pihalund
selja sees, wäljatulemise auk ei ole, waid kuul tun-
dub kõhunaha all, siis on silmanähtaw, et lastud on
tagant kõrgest kohast — kas hobuse seljast, puu ot-
jast, teise wankri pealt, mispärast kutsar seda teha
ei wõinud ja tapja on keegi teine.

(Järgneb.)

Rahwamajandus.

Cand. rev. merc. H. Margens.

Ühistegeliste pangaasutuste tähtsus uuemas rahwamajanduse ajajärgus on väga suur ja waewalt leidub ka meie wäikeses Gestic inimesi, kes mitte kõrgelt ei hindaks meie Wastastikkute Laenu- ja Soitu-Ühiste ja Krediid-Ühiste tegewust enne maailma sõda. Praegu näitse küll rohkem aktiwapantade asutamise põhimõtet ajakohasemaks pidama, kuid see tuleb peaaegu alati sellest, et enne sõda eestlastel oma aktiwapantafid olemas ei olnudki ja nende tekkimise tarwiduse üle ei mõtte wist keegi waieldagi, ainult nende kõrwal tuleks ikkagi ühistegelisi pangaasutusi rohkem filmaspidada.

Profesjor B. Hildebrand, üks kuulsamatest majandusteadlastest Saksamaal (1812—1878), kes esimesena omas raamatus juttu teeb nõnda nimetatud usaldusmajanduse ajajärgust, mis tulewikus rahalise majanduse ajajärgule järgnema peab, kus realkrediitafutuste kõrwal niisama kindlal alusel personaalkrediitafutused tegutsema saawad, kus krediitijõu mõõdupuuks ikka enam ja enam ettewõtja, töötajaja isiklik tublidus, tema ausus ja korralikkus olema saab. Isikliku krediidi wäljaarenemine on aga wõimalik peaaegu alati wastastikkute wastutamise abil, nagu jeda ühistegelistes laenuafutustes teostakse. Loodiswarade ümbertöötamiseks ja uute wäärtuste loomiseks ei ole mitte ainult füüsilist töödõudu, waid ka kapitali tarwis ja, kui omal kapitali ei ole, peab jeda laenuteel muretsema. Kapitali laenaja tahab aga kindlustust saada ja iga lord ei ole mitte wõimalik real-kindlustust kinnis ehit liikuma waranduse näol saawutada. Siin astub ühine üksteise eest wastutamine elujõusse ja tagajärjed wõiwad väga rikkad olla, kuid efsijammude arahoidmiseks peab wastutus kindlates wormides ja piirides sündima.

Mis rahwamajanduse kirjandusloosse puutub, siis on wanemate kultuurrahwaste juures ta õige tehne. Kuid juba Xenophon, Greekamaal, omas wäikeses töös „Ateena riigi sissetulekute üle“, kirjutab hõbedakaewanduste kasulikkuse ja otstarbekohasuse üle Attika maakonnas selgusele jõuda. Aristoteles kirjutab oma „Nikomachia eetikas“ ja „raamatus poliitika üle“ juba natuke rohkem majanduslikest küsimustest. Tema arwates on õige kohasem ije omale toiduainete walmistamine, ehit ta küll ka saaduste wahetamise kasulikkust wõeraste kaupade wastu ei eita. Aga tema ei tunniista kauplemist mitte õigustarwaks, kus ainult kasusaamise pärast saadusi wahetaks. Rahast ei pea ta suurt lugu ja kõneleb ka profiendi wõtmise wastu. Drjatõõd peab ta niikaua mõõda-peasemata tarwilikkus, kuni süstikub mitte keeresest lendama ei hakka. Barbari rahwaid arwab ta looduse poolt orjadelks määratud olema. Plato aatelised unistused parema riigitorra loomise kohta ei ulata ka laugemale. Üleüldse tuleb õigist wanema

aja kirjanikkude juures harilikult kodanilise töö wastu põlgatus nähtawale, mida nad waba kodaniku wäärikuseks ei pea ja sellepärast orjade pidamist harilikuks peawad. Niisama arwab ka Cicero Roomas, et käsitööliste juures midagi head olijada ei tarwitse ja nimetab nende tegewust „sordida ars“. Wäikekaubandus on tema arwamise järgi must äri, ainult suurkaubandust on ta walmis tunnustama kui mitte liig suurt kasu ei wõeta. Selle wastu ülistab ta põllutõõd, kui waba kodanikule õige wastawamat ametit, murbugi teada, mitte ilma orjade laastõõta. Iseenesest mõista, ei wõinud siin teaduseharu, nagu majandusteadus, mille nurgakiwiks töõ on, mitte kuigi palju wälja areneda. Ka kõrge õigusteaduste wäljaarene-misaste Roomas ei aidanud suurt majandusteaduse arenemiseks kaasa, ehit küll terve rida mõisteid, mis ühised olid mõlemis teadusharudes Rooma õigusteadlaste poolt kindlaks tehtid. Nii andis juba Paullus väga õige seletuse raha kohta.

Majandusteaduslike kirjanduse tehnuje peale wõõtamata, walitjes Rooma rahwamajapidamises kindel majanduspoliitika, ilma et meie kindlat teaduslikkust jüstee mi sealt leiaksime wäljatujunenud olema. Terve majanduspoliitika ajus siin täiesti juhuslike kasulikkuse ja praktika arwanagemise peal.

Peetakajal tõusis küll käsitöö linnades kõrgesse auusse ja maal tehtid katseid nii mitmelgi pool tööliste saatust parandada, aga et sel ajal teaduse tasapind langes ja enamwähem kiriku seaduste alla ennast heitma pidi, siis on arusaadaw, et majandusteaduse küsimust siin harwa ja siis ainult ühenduses moraali küsimustega arutakse. Rahulustakse tihti kaubanduse ja rahateenistuse kõõblist õigust üleüldse, taebatase kaubahindade kõrguse õigluse üle, räägitakse protsendiwõtmise lubamatusest jne. Selle wastu leiame meie Italias kaubanduse weksli ja meriõiguse seaduste wäljaarenemise kõrgel järjel ja üleüldse ta mujal näeme meie, et majanduslikest küsimustest nii mitmeti väga õigesti aru saama hakati, aga ei leitud mitte tarwilikkust selle jeltskonna majanduslike elu ijeäralise külje peale kui eriteaduse peale waadata, mida teaduslikult uurima oleks maksnud hakata. Nii teadfid wõrsted ja krahwid juba ammu, et halmem raha parema wälja tõrjub ja kasufid mõnel pool parema raha wäljameo keelu ja aratorjamise abii jeda omals kasuks tarwitada. Nii kirjutab tolleaegne Prantsuse rahakojaja juhataja Wiilip Jusale, et wäärtuste sagedase langemise ja tõusu tõttu lord kuldraha hõbedase, lord hõberaha kullase ära neelab.

Wiilip Jusalest alates, leiame meie Prantsusmaal ikka enam ja enam korduwaid kallismetalli wäljameo keelust. Need wäljameo keelud korduwad ka Inglise maal ja mujal. Põhjusteks oli nõndanime-

tud merkantiil-süsteemi aegamööda väljakujunemine Euroopas, mis selles seisis, et ühtlased riigid aktiivse kaubabilansi peale suurt rõhku panema hakkasid, j. o. väljaveetavate kaupade koguväärtus pidi suurem olema, kui sisseveetavate väärtus. Siinjuures esiti aga tihti kuld- ja hõberaha väärtuse hindamise juures, kui arvati, et kallismetallide hulk juba iseenesest rahva rikkust tähendab. Prantslane Jean Bodin formuleeris esimesena 1576 aastal kindlamini merkantiil-süsteemi põhilauseid. Tema nõuab toidu- ja tooresainete waba sissewedu ja kõrgeid tollimaksusid wõderaste wabrikusaadustele. Toidu- ja tooresainete väljavedu pidi ülepea ära keelata. Inglismaal olid juba waremalt seadused maksud, mis teatavate kaupade sisse- ja väljaveo korral kaupmeestelt nõudsid teatava hulga kulla ja hõbeda äraandmist riigi rahakotta. Florensi ja Weneedigo linnades tarwitati niisama väljaveo teelu ja kaitsetolla. Prantsusmaal keelati ära juba 1443. a. inglise kalewi sissewedu, et raha mitte Inglismaale ei woolaks. Kõigil nendel tollidel ja keeludel oli peaaegjalikult riigi rahaasjanduse parandamine põhjusel olnud. Aega mööda kujunes nendest aga omamaa tööstuse kaitse wälja ja püüd maale rohkem rikkusi alal hoida, kus juures kõigepealt ifka kuld- ja hõbe-

raha hulka ilmas peeti, nagu see ka Jean Bodin'i meelest pidi olema, kes raha „riigi närwi-deks“ nimetab. Teiselt poolt oli Bodin see, kes ära tundis, et raha hulga kaswamisega tema wäetuwäärtus langema pidi. Aastal 1613 ilmus itaallase Serra raamat, milles ta abinõusid täpsitab, kuidas riik, kellel oma kulla- ja hõbedakaewandusi ei ole, siiski oma rahwale kulda ja hõbedat muretsema võib. See abinõu seisab kõige pealt Serra arvamise järgi wabrikusaaduste väljaveos. Aastal 1664 kirjutas inglase Thomas Mun oma raamatus umbes sedasama ja tähendab sealjuures selle peale, et ainult koguwäljaveo ülekaal kogusisewoost tähtis on. Ei tee wiga, kui mõnelt maalt rohkem kaupasi sisse weetakse ja raha sinna rohkem walgub, kui aga sealt saadud tooresaineid ja kaupasi kasulikult mujale edasi anda võib, siis tuleb seejulgust asja koguni edendada. Aastal 1668 näitas inglase Child, mis wähe on kaubabilansi ja maksibilansi wahel. Raha ei tarwita mitte ainult ostetud kauba eest, ta võib ka muudel põhjustel wälja woolata, nagu näitujeks Jirimaalet rendisummade näol, mida iirlastel Inglismaale maksta tuleb, kus juures nad väljaveetud kaupade wastu raha omale ei saa, kuigi nende kaubabilans aktiivne oleks.

(Järgneb.)

Õigusteadusest.

Riik ja riigiwormid.

(4. järg.)

Konstitutsiooniline monarhia ehk piiratud ainuwaltisus (konstitutsiooniks nimetatse seadust, mis monarhi õigusi kitsendab) on niisugune riigiwõim, kus riigi eesotsas küll kuningas seisab, kuid riigi wõim ei ole ainult tema käes, waid ka rahwa käes, nii et tema wõimu pitawad rahwa poolt walitud esitajad ehk parlament. Sarnane eeskujulik konstitutsiooniline monarhia on Inglismaa. Juba 1215 aastal sundisid kõrgemad seisused kuningat Johann II kuuljat Magna harta libertatum (suurt wabaduste kirja) alla kirjutama, milles kuningas kohustas ilma seisuiste nõusolekuta maksusi mitte wõtta, õiglase kohtumõistmise eest hoolt kandma ja igale alamale tema isiku ja waranduse puutumatusi tunnistama. Ühes sellega pidi kuningas aeg ajalt seisuiste nõuлогу loogu kutsuma. Sellest nõulogust arenes parlament, kes pärast tahte osasse — (kodadesje) jagunes. Küll tegid kuningad kaitseb oma endist mõju tagasi saada, aga wõitlused parlamendi wastu lõppesid wiimase wõiduga.

Ragu juba nägime, on riik ainus ja jagamata;

sellepärast töötawad monarh ja parlament ühtselt, nii et riigi wõim oma ühtlusest ei kaota. Wiimane juhtumine oleks siis olnud, kui monarh wõiks üksi seadusi wälja anda ja parlament samuti. Küüd aga on konstitutsioonilises monarhias seadus ainult siis maksuw, kui kuningas ja parlament koos on teda wastu wõtnud. Siiski võib ühel poolel ülekaal olla, kas ainuwaltisejal, nagu endisel Preisiimaal, ehk parlamendil, nagu Inglismaal.

Esimesel juhtumisel on n. n. dualistiline lord, mis harilikult siis tekib, kui monarh ise rahwale konstitutsiooni annab. Monarhi ülewõim seisab selles, et tema käes on täidejaatem wõim: — tema nimetab ja wabastab ministreid ja kõrgemaid ametnikke oma äranägemise järele, ilma et tema selle juures millegiga seotud oleks.

Teisel juhtumisel, n. n. parlamentaarse korra juures, mis tekib revolutsiooni tõttu, võib kuningas ministreid ainult sellest erakonnast nimetada, kellel parlamendil häälte enamus ja kes ministrite kabinetti toetab. Ministrid püüwad omi kohtadel niikaua, kui parlament seda tahab. Ei ole tema nende tegewusega rahul ja awalab nelle umbusaldust, siis peawad nemad lahuma ja kunin-

gal tuleb jälle uusi valida, ehk parlamenti laiali saata, mis aga väga harva sünnib. Sreeneft mõista, et sarnase korra juures avaldavad rahva esitajad valitsemise peale suuremat mõju, kui kuningas, kes tegelikult ainult riiki ehitab. Ehk küll kuningas mõim tegelikult nõrk on, siiski on juriidilistelt kuningas ikkagi riigi kõige kõrgem organ, tema üle teist ei ole ja tema valitseb oma surmani, kuna kõik teised organid ajutised — need mõib igal ajal kõrvaldada, kuningat aga mitte.

Rahva esitus. Rahva osavõtmine riigi asjadest, isearanis seadusandlusest, on ellutututud selle tõttu, et iga seadus peab rahva tarvitustele vastama ja rahvas tunneb ise kõige parem, mis temal tarvilik, peale selle on temal rohkem usaldust nende seaduste vastu, millede väljatõtamise juures tema esitajad osa võtnud.

Rahva esitus ehk parlament mõib olla ühe ehk — juuremates riikides — kaheljaline. Inglise maal — ülem- ja alamkoda, Itaalias — senat ja saadikute koda, Norras — legting ja odelsting jne. Alamkoda valivad laiemad valijate hulgas, näit. kõik täieaalsed. Ülemkoda liikmeid määrab osalt kuningas, osalt valitakse need kõrgemate seijuste poolt, kuna mõnikord see ka pärimuse teel üle läheb.

Parlamendi tegevus. Konstitutsioonilises riigis peab iga seadus tingimata parlamendi poolt vastu võetud olema, enne kui tema kuningale kinnitamiseks läheb. Kuningal on õigus seadust mitte kinnitada, sel juhtumisel viimane jõusse ei astu, see on n. n. absoluutne veto õigus. Kuid kuningal mõib ka olla n. n. suspensivne veto (edasilükkav) õigus. Nii mõib selle veto põhjal Norra kuningas üht seadust kaits lorda kinnitamata jätta ja parlamentile tagasi saata. Kui parlament aga seaduse kolmat lorda vastu võtab, astub viimane jõusse ka ilma kuningale kinnitamiseta.

Üleüldse aga peab ütleva, et kuningad oma veto õigust väga harva, ainult erakorralistel juhtumistel tarvitavad; näituseks ei ole Inglise kuningas juba 1707 a. saadil kordagi seadust kinnitamata jätnud.

Peale selle on kuningal õigus parlamenti laiali saata ja uusi valimisi määrata.

Mõlemil kodadel on harilikult ühesugused õigused. Kõik seadused peavad alam- ning ülemkojast läbi käima. Mõlemil kodadel on seaduse algatamise õigus ja tema mõib oma parandusi teha seaduste eelnõudes. Peale selle on ka ülemkojal õigus järelepärimistega valitjuse poole pöörata, millede peale viimane vastama peab. Minult rahaasjanduse seaduseandluses on ülemkoja õigused mõnikord piiratud. Nimelt kõik sarnased eelnõud ja riigi eelarve (budget) peavad esiteks alamkojas läbi arutatud saama, peale selle tuleb ette, et ülemkoda ei tohi eelnõus mingituguseid parandusi teha, tema

mõib eelnõu termelt vastu võtta ehk termelt tagasi lüüata.

Parlamendi seadusandliku tegevuse kuulub ka riigi eelarve (budget'i) arutamine ja vastuvõtmine. Eelarves on ära tähenatud ühelt poolt hallitab, kust riik omale järeleleulid saada loovakse, ning teiselt poolt, mis otstarbeks rahva raha välja antud saab. Eelarvet arvustades, seda kinnitades, munites ehk tagasi lüüates, mõib rahva esitus valitjuse kontrollleerida.

Kuningal on riigi valitsemises laiad volitused. Tema määrab ja vabastab ametist ministrid ja teise kõrgemaid ametnikke. Tema nimel sünnib valitsemine ja kohtumõistmine. Kuningas esitab riiki rahvusvahelises läbitäimises teiste riikidega. Ühes sellega on tema ka sõjaväe ülemjuhataja ning kuulutab sõda ja teeb rahulepinguid.

Kui kõrgema riigivõimu kandja ei ole kuningas kellegi ees vastutav, sest siis peaks tema üle veel üks kõrgem mõim olema. Mis tema ka teeks, ei ole teadagi, kes tema üle mõiks kohut mõista. Et teda vastutusele võtta, tulbe teda troonilt kukutada ja sellega lihtkõnanikuks teha. mis ainult revolutsiooni teel võimalik on. Vastutavad kuningas asemel tema ministrid. Kuid selles on tarvis, et ministrid igast kuningale toimetusest osa võtaksid. Sellepärast peab iga kuningale poolt väljaantud akt vastava ministri poolt alla kirjutatud olema (kontrafgneritud), kes siis tema siju eest vastutab.

Selles vastutamatuses seisabki pea wahenarhi ja wabariigi presidenti wahel, keda vastutusele mõib võtta. Peale selle on kuningas eluaegne valitseja, president ajutine, kuningas astub troonile pärimise tõttu, presidenti valitakse; kuningal on harilikult absoluutne veto õigus, presidentil ainult suspensivne veto; niisamuti ei ole presidentil õigus parlamenti laiali saata.

Demokraatiline wabariik ehk demokraatia on niisugune riigikord, kus kõrgem riigi mõim on rahva enese käes. Wabariik põhjendab rahva suverentiteedi peal, millest järgneb, et kõik kodanikud on poliitilises suhtes ühetasulised. Kuid faktiliselt ei juhi wabariiki mitte kõik kodanikud, vaid ainult osa nendest — nimelt täieõiguslised. Demokr. wabariigid mõivad olla kahesugused — wabandita wabariigid ja ehtuslised.

Wabandita ehk rahwawabariik on olemas, kui rahvas otseselt ise ilma parlamentita oma võimu teostab sellega, et kõik hääleõiguslised kodanikud tulevad isiklikult määratud ajal ja kohal kokku, töötavad välja seadused, otsustavad tähtsamad valitjuse küsimused ja valivad kõrgemaid ametnikke. Igauhel on õigus uut seadust ette panna. Kui niisugune kord oma puhtas kujus on võimalik ainult õige väikeses riikides, nagu mõnedes väikeses Schveitsi osariikides.

Suuremates riikides võtab rahvas seadusand-

lujes mahendita oja rahvahääletuse (referendum) ja rahvaalgatuse teel. Rahvaalgatamine seisab selles, et tähenbatud armus kodanikkudel on õigus nõuda, et seadus antaks, muudetakse või

matsovetats tunnustataks. Rahvahääletamiste juures antakse tähenbatud juhtumistele kodanikkudele otsestamisega seadused, mida parlament ehk walitus wälja töötanud. (Järgneb.)

Kuritegewuse arwustik 1922 aasta esimesel poolel, mis wälispolitsei poolt awalikuks tehtud.

Kuritegude liigitamine.

Suwitust kuritegewuses pakuwad andmed ühiskute kuritegewuse liikide järele, wõrreldes neid eelmise aasta esimese poole aasta andmetega.

Tapmisi 1922 a. esimesel poolel tuli ette (klambrites 1921 a. esimese poolaasta arwud): Tallinnas 10 (10), Tartus 3 (1), Narwas — (—), Harjumaal 3 (8), Wirumaal 3 (15), Järwamaal 2 (1), Läänemaal 5 (4), Tartumaal 7 (7), Walgamaal 4 (1), Wõrumaal 3 (4), Petserimaal 4 (1), Wiljandimaal 3 (3), Pärnumaal 1 (14) ja Saaremaal 1 (3).

Enehetapmisi tuli ette: Tallinnas 29 (32), raudteede piirkonnas 8 (2), Tartus 10 (5), Narwas 9 (4), Harjumaal 8 (7), Wirumaal 14 (14), Järwamaal 4 (2), Läänemaal 4 (4), Tartumaal 12 (8), Walgamaal 1 (1), Wõrumaal 5 (1), Petserimaal 3 (2), Wiljandimaal 4 (4), Pärnumaal 8 (12) ja Saaremaal 3 (2).

Rööwimisi ja riisumisi tuli ette: Tallinnas 14 (21), raudteede piirkonnas 1 (3), Tartus 1 (—), Narwas — (1), Harjumaal 8 (18), Wirumaal 8 (13), Järwamaal — (2), Läänemaal 3 (2), Tartumaal 3 (18), Walgamaal 1 (3), Wõrumaal 6 (7), Petserimaal 5 (5), Wiljandimaal 2 (3), Pärnumaal 2 (11) ja Saaremaal 1 (3).

Rahukohtumistule alluwaid wargusi tuli ette: Tallinnas 697 (701), raudteede piirkonnas 311 (547), Tartus — (3), Narwas 73 (110), Harjumaal 314 (327), Wirumaal 278 (393), Järwamaal 104 (166), Läänemaal 222 (229), Tartumaal 388 (481), Walgamaal 87 (83), Wõrumaal 215 (297), Petserimaal 95 (104), Wiljandimaal 136 (151), Pärnumaal 276 (712) ja Saaremaal 86 (88).

Rahukohtumistule alluwaid wargusi tuli ette: Tallinnas 23 (145), raudteede piirkonnas 122 (143), Tartus — (—), Narwas 1 (1), Harjumaal 18 (132), Wirumaal 4 (121), Järwamaal 3 (36), Läänemaal 12 (31), Tartumaal 34 (174), Walgamaal 4 (26), Wõrumaal 24 (58), Petserimaal 4 (20), Wiljandimaal 15 (51), Pärnumaal 18 (63) ja Saaremaal — (9).

Wõera wara omandamisi ja raiskamisi oli: Tallinnas 67 (55), raudteede piirkonnas 10 (9), Tartus 9 (21), Narwas 13 (17), Harjumaal 9 (39), Wirumaal 17 (49), Järwamaal 11 (6), Läänemaal 24 (29), Tartumaal 66 (81), Walgamaal 13 (7), Wõrumaal 30 (39), Petserimaal 4 (12), Wiljandimaal 10 (15), Pärnumaal 15 (240) ja Saaremaal 28 (33).

Dokumentide wõltsimisi ja wõltsimisi oli: Tallinnas 117 (51), raudteede piirkonnas 52 (10), Tartus 7 (10), Narwas 3 (4), Harjumaal 3 (1), Wirumaal 5 (3), Järwamaal 2 (2), Läänemaal 18 (1), Tartumaal 9 (15), Walgamaal 17 (7), Wõrumaal 1 (5), Petserimaal 3 (3), Wiljandimaal 7 (1), Pärnumaal 4 (19) ja Saaremaal 2 (2).

Waleraha tegemisi ja laialilaotamisi oli: Tallinnas 21 (51), raudteede piirkonnas 94 (146), Tartus 3 (4), Narwas 1 (14), Harjumaal 24 (12), Wirumaal 3 (7), Järwamaal 6 (36), Läänemaal 6 (13), Tartumaal 26 (20), Walgamaal 9 (18), Wõrumaal 17 (5), Petserimaal 49 (14), Wiljandimaal 25 (84), Pärnumaal 3 (70) ja Saaremaal 6 (26).

Tulejuhtimisi oli: Tallinnas 1 (3), Narwas 1 (—), Harjumaal 5 (5), Wirumaal 2 (7), Järwamaal 2 (2), Läänemaal 2 (9), Tartumaal 7 (16), Walgamaal 1 (1), Wõrumaal 3 (4), Petserimaal 1 (4), Wiljandimaal 1 (4), Pärnumaal 3 (24) ja Saaremaal 2 (3).

Tulega ettewaatamata ümberkäimise juhtumisi oli: Tallinnas 34 (40), raudteede piirkonnas 17 (34), Tartus 18 (13), Narwas 5 (3), Harjumaal 11 (18), Wirumaal 20 (19), Järwamaal 6 (1), Läänemaal 6 (8), Tartumaal 23 (29), Walgamaal 7 (11), Wõrumaal 4 (8), Petserimaal 4 (9), Wiljandimaal 17 (9), Pärnumaal 19 (14) ja Saaremaal 6 (3).

Tule läbi tekkinud kahju summa 1922 a. esimesel poolel ulatab 44.619.540 margani ühiskute maafondade kahjud tule läbi olid: Tallinnas 4.196.425 mk., raudteede piirkonnas 712.657 mk., Tartus 215.000 mk.,

Narvas 500.100 mf., Harjumaal 4.609.904 mf., Virumaal 12.372.890 mf., Järvamaal 588.616 mf., Läänemaal 1.415.600 mf., Tartumaal 3.188.828 mf., Valgamaal 1.672.980

mf., Võrumaal 353.000 mf., Põhjaremaal 1.936.200 mf., Viljandimaal 5.247.000 mf., Pärnumaal 5.535.640 mf. ja Saaremaal 275.500 mf.

Küsimused ja kostmised.

Nr. 1663. Rairooni ülem J. I. Kõfimisid.

1. Kas on Väti riigi piiripolitsei ametnikkudel õigus, ilma iseeneslikult loata, ainult oma ameti tunnistuse ettenäitamisel, Gesti liikuda, ilma et neil selle juures oleks ameti asju diendada. Kui ei ole, kuidas tuleb siis nendega talitada?

2. Kas on Eesti piirivalve ohvitserid õigus, Väti riigi piiripolitsei ametnikke, ilma iseeneslikult loata, oma lubal ja vastutustel ühes tulla Gestisje avalikule piduõhtule jne.?

3. Kas on õigustatud Eesti-Väti konventsiiooni põhjal legitiimatsiooni piletti saama ka need isikud, kelle liikumata varandus „maa“ pole mitte pooleks aetud piiri joonega.

4. Kas peavad endid registreerima Eesti-Väti piiri joone ajamise komisjoni ametnikud ka harilikus korras, kui nad väljamaalased ja elavad peatuslubade põhjal, kuid varustatud peale peatuslubade veel välisministri poolt väljaantud ameti tunnistustega.

Vastused. 1. Ei ole. Võib vastutusele võtta, kui lubamata üle piiri tulijaid.

2—3. üle piiri käimine võib sündida ainult välispassi ehk legitiimatsiooni kaarti põhjal. Legitiimatsiooni kaarte võivad saada mitte ükski maaomanikud, kelle maa

piirijoonega poolitud, vaid ka teised vastavate ettekirjutuste põhjal.

4. Küsimus ripub ära volituste suuruselt, mis neile ministertunni poolt antud. Nagu senini antud tunnistuse sisust näha, ei käi nad mitte registreerimise alla.

Nr. 1601. Rairooni ülem M. P. Kõfimine. Kas on riigiteenijal, kes oma vanemaid tegelikult toidab, kellel iseseisvat sissetulekut ega oma ette varandust ei ole, ja aastate poolest raugad, õigus perekonna abiraha ka siis saada, kui vanematel olemas veel üks poeg, kes aga 1907 a. Ümeerika sõitnud, ja 1912 a. saadik temast mingisuguseid teateid saadud ei ole.

Vastus. Peab arvama, et on õigus saada, sest seaduse mõiste järgi kaotaks riigiteenija siis õiguse, toetusraha saamiseks, kui teine poeg kas tegelikult abiandmist teostaks, ehk kui tema kohtu poolt selleks määratud oleks.

Nr. 1723. Rairooni ülem J. R. Kõfimine. Politseisehes nr. 26 on küsimuse peale vastus, et walla rairooni ülematel on pitsatid olemas, kuid senini neid kellegile välja antud ei ole. Palun teatada, kas antakse pitsatid riigi poolt, nagu ennem Vene valitsuse ajal, või peab iga rairooni ülem neid oma kulul muretsema.

Vastus. Pitsatid rairooni ülematele on kohustatud muretsema vastav maafonna politsei ülem.

Väljaandja: Toimetuskommissjon.

Tegelik toimetaja:

Vastutav toimetaja: G. Maddison.

R. Rogermann.

Kuulutused.

Tunnustakse maksusetaks järgmised kadumaläinud tunnistused:

P u s h t s e n k o, Marie Jaani t., välispass, w. a. välisminist. passiosakonnast 30.12. 21 a., nr. 3351. (6880)

J p s b e r g, August Jaani p., sõjav. wab. tunnist., w. a. soomusrong. div. tagawara pat. ülema poolt 27. 4. 20 a., nr. 7559. (6880)

T r e i e r, Edmund Karli p., sõjav. wab. tunnist., w. a. Tartu maak. rahwawäe registr. büroo ülema p. 9. 9. 19 a., nr. 5832. (6880)

H o b u s e p a s s, w. a. Saadjärve wallawal. riigi arwel peetawa Saadjärve mõisale 2. 2. 21 a., nr. 338. (6880)

B l a u b r i k, August Jakobi p., hobusepass, w. a. Vaewa wallawal. 11. 1. 21 a., nr. 264. (6880)

Shokolaad

Renommée

A.-S. „Renommée“

Wabrik — Volta tän. nr. 3.

Kontor — Suur Kompassa t. 40.
Tallinn.

9484

The Keyless

Wõtmeta lukud kaitsewad kõige paremini war-
guste eest. Saadawal igas teraskauba äris.

Esitaja **S. Link.**

Riga, Lettland Schulenstr. 14-3.

11101

Walmistan

11102

wiljakuiwatusplekke.

J. Wingissaar

Jõe tän. 12.

Jõe tän. 12

Oksjon.

Tallinna linna politsei 3 jaoskonna ülem
kuulutab, et 19. septemb. 1922. a. kell 10
hommikul Heeringa t. Nr. 6,

müüakse enampakkumisel

Johann Lohk'i liikuw warandus, üks ülikond
meesterahwa riideid hinnatud mrk. 1170
maksu katteks.

Oksjon algab hinnatud hinnast. Müüda-
wat warandust wõib näha oksjoni päewal
enne müümist.

Jaoskonna ülem Reindorf.

Tallinn, 11. septemb. 1922. a.

9259

Oksjon.

Tallinna linna politsei 3 jaoskonna ülem kuulutab
et **20. septembril 1922 a.** kell 10 hommiku
S. Aehna t. nr. 10 müüakse enampakkumisel
Henriette Girschkowitsch'i liikuw warandus, 1)
Puhwetl kapp tammepuust, 2) Tiwklawer, 3) Elektri-
sõgitoa lamp, 4) Seina kell puu kapiga, 5) Nikkel
teemasin, 6) Pesukapi peegeluksega, 7) pesulaud
marmorplattega hinnatud mrk. 18.000 maksu katteks.

Oksjon algab hinnatud hinnast. Müüdawat
warandust wõib näha oksjoni päewal enne müümist.

Tallinn,

13. septembril 1922 a.

Jaoskonna ülem **Reindorf.**

9260.

Tormolen & Co.

Jaani tän. 9.

Kõnetr. 15-02.

Kõnetr. 15-02.

Import, Eksport, Agentuur.

Elektri armatuurid ja lambid,
Elektri soendajad „Lomeka“,
Grammofonid ja platted,
Koorelahutajad,
Soojajuhtimise kolle
„Malcus“, jne. jne.

11103

Kaua oodatud

Õmblusmasinad

on kohale jõudnud, millede järele Inglis- ja
Daanimaal suur nõudmine on, nii et wabrik
enne kaheksandat kuud tellimisi tähta ei jõua.

Müük täieliku wabriku wastutusega.

Õmblusmasinate ladu

11106

S. Karja tän. 19. A. Tammes.

Riidekauplus

Wennad J. & A. Schulkleper

- - Tallinnas. - -

Wana Wiru tänav 5.

**Müük vähemal
ja suuremal
arwul.**

9485

Kirjutusmasinate kontor ja
:-: parandustöökoda :-:

V-d E. ja A. Loun & V. Schitikow.

Esitused Eestis:
kirjutusmasinad ROYAL
arwemasinad RECORD

soowitab suures väljawalikus:

kirjutus ja arwemasinaid kirju-
tusmasina liinte, schapiro-
grafpaelu, schapirograafkaste,
sõepaberid, nummeraatoreid
j. n. e.

AINSAM EESTIS ERITOÖKODA
kirjutusmasinate, arwemasinate j.n.e.
parandamiseks ja ümbertegemiseks.

11105

Kr. Saar & Ko.

soowitab

Õmblusmasinaid,

wõitsid XX.
Tallinna Eesti Põllu-
majanduse näitusel

Kõrgema auhinna
kuldauraha,

Jaigrattaid
Rehepeksu masinaid
ja kartuliwõtmise
masinaid

Kr. Saar & Ko.

Tallinnas: Wiruwärawa puistee nr. 27
Tartus: Raatuse tän. nr. 2.
Rakweres: Peterburgi tän. nr. 13.
Jõhwis: Turu plats.

11104

AS. W. Schneider & Ko.

Tallinnas — Wiruwärawa puistee nr. 19.

Järgmiste wabrikute peaesitaja Eestis:

R. Wolf'i lokomobiilid ja rehepeksumasina
Weipert & Söhne gööpliga rehepeksumasina
Rudolph Wermke Heiligenbeili sahad ja heinarehad
„Hawa“ süsteem Deering wiljalõikuse ja heinaniidumasina
Teichert & Sohn, Liegnitz, puutööstusemasina
Scharrer & Gross'i naftamootorid
D. W. F. kuulilaagrid
Austria-Steyri automobiilid
Ernst Krause metalltööstuse masina
Richard Folde kreis, gatter-, palgi- jne. saed
C. F. Weber A. S. Stettin, katusepapp, katusetõrw jne.
Bismarkhütte, Oberschlesien tööriistade, kiwipuuride jne. teras.
Dano Kopenhagen aurukatlate sisseseaded, põlewkiwidega kütmiseks
Brown, Boveri & Ko., elektromootorid

Alaline suur ladu

põllutööriistades ja masinates, rauas, terases, plekkides, väljamaa katusetõrwas ja pappides,
kõiksugu ehitusmaterjalides, käsitööriistades, teras- ja rauakaupades jne.

Wankriassid, sahaterad, ja traatnaelad valmistatakse omas wabrikus, Telliskivi tän. 33.
Sealsamas tehtakse ka kõiksugu masinate automobiilide, mootoride jne. parandustöid
osawa juhatusel all.

AS. W. Schneider & Ko.

Kõnetraat nr. 401 ja 18-42.

11107

Telegrammi-adress: Walschneider.

Eesti Mehaaniline Puutööstuse Aktsiaselts
A. M. Luther - Tallinnas

w a l m i s t a b :

---: :---: mööblit, :---: :---:

Wineer-

{ kartonge, kohwrid,
kooliranitsaid, aktimappe,
käsitruumlid, toolipõhju,
platesid, labidaid jne.

Müügikoht: TALLINNAS: Wana Posti tänaw nr. 9.
TARTUS: E. W. Jürgens'i juures, Wana tän. nr. 17.
WALGAS: P. Saretok'i juures, Moskwa tän. nr. 15.
PETSERIS: E. Nassar'i juures, Kaubareas.
WILJANDIS: R. Eitelberg'i juures.
WÖRUS: J. Kiesler'i juures, Jüri tän. nr. 12-b.
RAKWERES: Roman Jürgens'i juures.
PÄRNUS: J. D. Ammende juures.

9486

Erifirma beton ja raudbeton ehituste jaoks

A.-S. „EESTIBETON“

Tallinn, Toompuiestee 12, tel. 5-16

Kawade ja eelarwete valmistamine.

Beton ja raudbeton ehitused.

Igasugu betonehitusmaterjali valmistamine.

Ühe ja mitme perekonna elumajade ehitamine

oma odawa betonehituse süstemi järele. 11201